

הלכות בציעת הפת סימן קסח

נתבאר דינו אצל פת הבאה בכיסנין: **יד' חלוט** (פירוש, כמין פת חולטין אותו ברותחין) (פג) **שאחר** כך **אפאו בתנור**, (פד) **פת גמור** (לג) **הוא** (פה) **ומברך עליו 'המוציא'**. הגה וכן דבר שבלילתו רכה שאפאו כתנור בלא משקה, דינו כפת (פו) **ומברך עליו 'המוציא'** ושלש ברכות, וכן אם אפאו באילפס בלא משקה (תוס' והרא"ש והר"ן פרק כל שעה ורמב"ם פ"ו מהל' חלה ושאלתו וטור). ומעט משקה שמושחין בו האילפס שלא ישרף העיסה לא מקרי משקה (הגהות מיימוני פ"ג מהל' ברכות). אבל דבר שבלילתו רכה (פז) **וטיגנו במשקה**, לכולי עלמא לאו לחם הוא (תוספות והרא"ש והר"ן ור"י פרק כיצד מברכין): **טו** **יטרוקנין**, **דהיינו שעושין גומא בכירה ונותנים בה** (פה) ***קמח** (לג) **ומים מעורבין בה ונאפה שם**, **מברך עליו 'בורא מיני מזונות'** וברכה אחת מעין שלש. **ואם קבע סעודתו עליו** (פט) **מברך 'המוציא'** וברכת המזון. אבל טריתא, דהיינו שלוקחין קמח ומים ומערבים אותה ושופכים על הכירה והוא מתפשט ונאפה, אין עליו תורת לחם כלל ואין מברכים עליו אלא

י כתיב וקפס מסוגיא ריבמות מ כ ברכות לו

שערי תשובה

ועיין בהקדמת חיבור מעשה נסים (הוא פירוש ההגדה שחיבר כבוד בד"ץ הגאון מופת הדור מוהר"ר יעקב נר"ו האב"ד דק"ק ליסא) מ"ש על דברי המג"א בזה וחדש כמה דינים, עיין שם, ועיין בשורת בית אפרים חלק א"ח סימן יא ויב באורך. וסימא דפיסקא, דאף פת גמור שנטחן עד אשר דק ואין בו פידורין כזית, אעפ"י שגלגלם יחד על-ידי רבש או שמן, כל שנשחנה תוארן מתואר לחם, בין שבישלו אח"כ או אפאו, כל שע"י אפיה לא חזר עליו צורת הפת, כגון לעקץ וכיוצא בו דאזיל חיורא ואחי סומקא, אין מברכין עליו רק במ"מ; ואצ"ל בפרעמזלי"ך שנטגן בשומן ומכ"ש בקניילי"ך שבישלו במים ואף אם חיברו בביצים אם נתבשל, אך אם נאפה יש להסחפק, שדעת התוספות דאפילו אם נעשה

באר היטב

דלעולם הוי כיסנין אפילו ממולאין בבשר, ע"ש ועמ"ש בס"ק יא: (לג) **הוא**. ובכלל זה איב"ר זאטי"י זעמ"ל: (לג) **ומים**. ובלילתו רכה

באורך. וסימא דפיסקא, דאף פת גמור שנטחן עד אשר דק ואין בו פידורין כזית, אעפ"י שגלגלם יחד על-ידי רבש או שמן, כל שנשחנה תוארן מתואר לחם, בין שבישלו אח"כ או אפאו, כל שע"י אפיה לא חזר עליו צורת הפת, כגון לעקץ וכיוצא בו דאזיל חיורא ואחי סומקא, אין מברכין עליו רק במ"מ; ואצ"ל בפרעמזלי"ך שנטגן בשומן ומכ"ש בקניילי"ך שבישלו במים ואף אם חיברו בביצים אם נתבשל, אך אם נאפה יש להסחפק, שדעת התוספות דאפילו אם נעשה

ביאור הלכה

בכלל פת הבאה בכיסנין ואינו מברך 'המוציא' כדלא קבע, דהרבה אחרונים חולקין עליו [עיין בחמר-משה ובנהר-שלום ובמאמר-מרדכי ובאבן-העזר] והוכיחו דלשיטת היש-חולקין מברך 'המוציא' אפילו כדלא קבע. והנה זהו רק לדעת היש-חולקין גופיהו, אבל לדינא הסכימו כמה אחרונים להט"ז [עיין באבן-העזר ובבית-מאיר והגר"ן] דעל-ידי טיגון שמתגנה לבסוף בשמן נעשה פת הבאה בכיסנין כמו אם היה נילוש בשמן, ובענינו כדלא קבע עליהו מברך לכולי עלמא 'בורא מיני מזונות' **ועל המחיה**, וכדקבע תליא בשתי אלו הדעות, ולדעה ראשונה 'בורא מיני מזונות' **ועל המחיה**, דהטיגון בטלו מתורת פת כיסנין, ולדעת היש-חולקים 'המוציא' וברכת-המזון. ונפקא-מינה מדברי הט"ז זה גם בעלמא, ואף לדעה ראשונה, כגון שלש בלילה עבה ואחר-כך טיגנו בשמן ואפאו אחר-כך בתנור, דיש עליה שם פת הבאה בכיסנין ואינו מברך 'המוציא' וברכת-המזון רק בדקבע עליהו. ולעניות דעתי נראה ברור דלדעה ראשונה אף הרמ"א סובר דהטיגון שמתגנה כרבש חשיב כמו נילוש ברבש, ונפקא-מינה למה שכתבנו היכא דאפאה לבסוף דשם פת כיסנין עלה, אלא לדעת היש-חולקים דסבירא להו דאזלינן בתר מעיקרא, לא נוכל לחשוב לפת כיסנין לברך עליה 'בורא מיני מזונות' כדלא קבע, אחרי דמתחלה היה בלילה עבה ונילוש בלי שמן, לא נפקע ממנה שם לחם על-ידי הטיגון שלבסוף (ובזה תוס' קושית הט"ז שהקשה על הרמ"א דהא בתר אפיה אזלינן, שהוא רק לדעה ראשונה אבל לא להיש-חולקים, וגם מה שהקשה מפת המתלבן, כבר דחו כל האחרונים דהתם לית ביה תואר לחם): * **קמח ומים מעורבין בה**. עיין במגן-אברהם, והעתקתוהו במשנה ברורה. ודע ולפי המבואר טעם דין זה ברמב"ם, לכאורה אין אנו מוכרחין לחילוקו של המגן-אברהם, ואפילו אינה רכה ביותר אף-על-פי-כן כל שלא קבע אין מברך עליה 'המוציא', דזה לשון הרמב"ם בפרק ג: עיסה שנאפה בקרקע, כמו שהערביים שוכני המדבריות עושין [הוא פירוש על 'כובא דארעא' הנאמר בתלמוד, השולחין-ערוך נמשך אחר לשון הרא"ש והטור, והוא הוא], והאיל ואין עליה צורת פת מברך עליה 'בורא מיני מזונות', ואם קבע וכו'; הרי דעיקר הטעם משום דאין עליה צורת פת. והנה בלבוש כתב הטעם, משום שאין זה דרך לישא ולא דרך אפיית לחם [פירוש, משום שאין דרך ללוש ולאפות בכובא דארעא], ולפי זה גם-כן אין צריכין לחילוקו של המגן-אברהם, וצריך עיין לדינא:

הטיגון, אם-כן לא היה עליה שם עיסה גמורה מעולם, ולכן אף להיש-חולקים אינו כלחם גמור לברך עליה 'המוציא' כדלא קבע סעודה עליהו, דהרי היא פת כיסנין; ואם קבע סעודה עליהו: (עז) **לדעה קמייתא** אינו מברך אלא 'בורא מיני מזונות', דהטיגון הפקיע מתורת לחם לגמרי, וליש-חולקים מברך 'המוציא' וברכת-המזון כדין פת כיסנין: **יד' (פג) שאחר-כך אפאו בתנור**. והוא הדין אם אפאו באילפס [גמרא] בלי משקה: (פד) **פת גמור הוא**. ולא תימא כיון דחלטיה מעיקרא לאו בכלל לחם הוא, קא משמע לן: (פה) **ומברך עליו 'המוציא'**. ואפילו היתה בלילתו רכה, שחלטה ברותחין ואחר-כך אפאה בתנור, מברך 'המוציא' [מ"א בשם הטור]. עוד הביא המגן-אברהם, דאפילו טיגנו בשמן ואפאו אחר-כך מברך 'המוציא', ומוכח שם מדבריו דסבירא ליה דאפילו כדלא קבע עליהו מברך 'המוציא'. אכן הט"ז ועוד הרבה אחרונים הסכימו עמו, דטיגון ברבש או בשמן וכהאי גוונא משהו אותו לפת הבאה בכיסנין כמו אם נילוש באלו המינים, וכדלא קבע סעודה מברך 'בורא מיני מזונות' **ועל המחיה**. אכן דע, דאינו נקרא פת כיסנין אלא בשטיגנו בכל-כך שמן עד שהיו הם העיקר בהטעם לגבי הקמח, וכמו דכתב הרמ"א בכלל דפת כיסנין בסעיף ז, עיין שם במשנה ברורה: (פו) **ומברך עליו 'המוציא'**. אפילו כדלא קבע עליהו. ועיין במגן-אברהם לעיל בסעיף ח, דדוקא אם לא היו דקין ביותר, דאי לאו הכי הוי בכלל פת כיסנין, ועיין במה שכתבנו שם: (פז) **וטיגנו במשקה**. רוצה לומר, שלא אפאו על-גבי תנור אלא באילפס עם משקה, ולהכי לכולי עלמא, היינו אפילו לדעת יש חולקים הנ"ל, לאו לחם הוא, כיון שלא חל עליו שם עיסה מעולם: **טו (פח) קמח ומים וכו'**. עיין במגן-אברהם שכתב, שעושין בלילתה רכה מאד, ולהכי מברך עליה 'בורא מיני מזונות' כדלא קבע, דאי לא היתה בלילתה רכה כל-כך, הלא מבואר בסעיף יד דאפילו בלילתה רכה, כל שלבסוף היתה אפויה בתנור מברך 'המוציא'. ועיין ביאור הלכה: (פט) **מברך 'המוציא' וכו'**. דאף-על-גב שבתחלתה היתה רכה, מכל מקום כיון

שער הציון

(עז) מגן-אברהם:

הלכות בציעת הפת סימן קסח

קנא באר הגולה

ל שם בנמרא מ אנור
ושיבלי-הלקט בשם רבי
ישעיה

'בורא מיני מזונות' וברכה אחת מעין שלש, (צ) ואפילו קבע סעודתו (לד) עליו: טז לנהמא דהדנקא, (צא) והוא (לה) לחם שאופין בשפוד ומושחין אותו בשמן או במי-ביצים, וכן לחם העשוי לכותח, שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה, (צב) מברך עליו 'בורא מיני מזונות': יז *פשטיד"א¹ (צג) הנאפה בתנור בכשר או בדגים או (לו) [לן] בגבינה (צד) מברך עליו 'המוציא' וברכת-המזון: הגה ודוקא שאפאו בתנור בלא משקה, אבל אם אפאו במחבת במשקה

שערי תשובה

באר היטב

מקמח ממש מברך עליו המוציא ומכ"ש בפת פרוז, וירא שמים לא יאכל כי אם בתוך הסעודה, ע"ש: [לן] בגבינה. עבה"ט. ועין במג"א שמחלק בין נילוש במי-ביצים לשאר משקים, ועין באבן-העזר ובדגול מרובה ומעשה-הנסיים ובשורת בית-אפרים סימן הג"ל באורך בענין זה, וכבר כתבתי מסקנת הדברים בס"ק כד, ובמחזיקי-ברכה הביא דברי התוספות:

מאד כמ"ש ס"ח: (לד) עליו. מ"א חולק ופסק דמהני קביעות כטריאת כמו בטרוקנין, ומ"מ אותן שאופין בדפוס ברזל אעפ"י שהן מכותסין בדפוס שקורין וואלפלטקי"ס מ"מ כיון שהן ריקין דקין מאד אחר האפייה, אפילו קבע עליהו לא הוי קביעות ומברך במ"מ, עמ"א: (לה) לחם. כלומר בצק, דלחם שאופין בשפוד לחם גמור הוא, מ"א:

(לו) בגבינה. ע"ל ס"ק לא מש"ש. וט"ו כתב דלעולם הוי כיסנין, בין במילוי בשר בין במילוי פירות, והש"ע איירי כאן בקבע סעודתו וקמ"ל דהו"א דפשטיד"א זו אפילו קבע סעודתו לא יברך המוציא מכח דעיקר בשר, קמ"ל דלא, ע"ש. ומ"א מחלק בין מילוי בשר למילוי פירות ובשמים, דמילוי פירות ובשמים הוי קינוח והוי כיסנין, ע"ש. ודע דפת של כיסנין דמברך עליה במ"מ הוא אפילו אם אפאו בתנור. כללי סימן זה: א' עיסה שנילושה במי-פירות ונאפית אחר-כך, בסעיף ז. ב' אם נטגנה כמי-פירות או במים, בסעיף יג. ג' ואם ממולא בפירות, בסעיף ז. ד' ואם ממולא בבשר בדגים, בסעיף ז. וכל זה בבליחתו עבה. ה' בלילתו רכה, בסעיף ח ובסעיף יד וט"ו. ו' לחם גמור ששראו ובישלו אח"כ, בסעיף י. כן הוא להמחבר מ"א דמחלק בין מילוי בשר למילוי פירות, אבל להמחבר ט"ו אין חילוק בין מילוי בשר או שאר דברים ולעולם הוי כיסנין, ואיירי בסעיף ז בין במילוי בשר בין בשאר דברים, וסעיף יז איירי בדקבע עליהו ודוק. ועין כבני-חייא ונפרח-שושן כלל א סימן ה וסימן ג וביד-אהרן:

ביאור הלכה

משנה ברורה

* פשטיד"א¹ הנאפה וכו'. עיין במשנה ברורה דאפילו בדלא קבע סבירא ליה להמחבר דמברך עליו 'המוציא'. ובאמת כן מוכח בריא"ז וזה לשונו שם: וכן פת הבא בכיסנין, והוא הפת העשוי בדבש או במיני תבלין שאוכלין אותו כעין מיני מתיקה לקינוח סעודה, אם קובע וכו', ואם אינו קובע וכו'. ומורי זקני הרב באר, שהמוליתות הנאפות בתנור שהן מלאות בשר או דגים או גבינה או מיני ירקות, מברך עליהן 'המוציא', וכן נראה בעיני עיקר, שהן עשוין פת וליפתן כאחד ולקביעת סעודה הם עשוין, עד כאן לשונו שם בפסקי הלכות למסכת ברכות, ומוכח גם-כן בשלטי-הגבורים, ורמז לזה המגן-אברהם, ודלא כהט"ז בהבנת דין זה שסבירא ליה דהכוונה דוקא בדקבע. והנה ראיתי שהרבה אחרונים מסכימים לדינא לדברי הט"ז, שממולא בבשר ודגים דינו כמו ממולא בפירות שאינו מברך עליהם 'המוציא' וברכת-המזון אלא בדקבע, ומביאים ראיה לדבריהם מספר התניא שכתב כן בהדיא. והנה באמת כד נעייין היטב במקור הדברים יראה דאף המחבר מודה לדברי הט"ז דמילוי בשר הוי כמו מילוי פירות, ורק דהמחבר מיירי בשהיה עשוי כעין סתם לחם שעשוי לשבוע, ועל-כן לא הוי בכלל פת כיסנין שעשוי רק לקינוח ולמתיקה בעלמא [וכמו שכתבו הפוסקים דפת כיסנין הוא העשוי רק לקינוח סעודה בעלמא], וכמו שמורה לשון הריא"ז שכתב שהן עשוין פת וליפתן כאחד ולקביעת סעודה הם עשוין, ורוצה לומר דחשיב הבשר והדגים שממולא בתוכו כמו שאוכל לחם עם בשר ודגים, הואיל שלחם זה עשוי לקביעת סעודה ולא לקינוח; אכן אם עשוים ריקים קטנים ומעורב בהן פתיתין של בשר וניכר שאין עשוין רק לקינוח אחר הסעודה, דינו ממש כפת שמעורב בפירות ובשאר מיני מתיקה, דאינו מברך עליהם 'המוציא' וברכת-המזון בדלא קבע. וקרוב בעיני דבהכי מיירי התניא דפסק דהוי כפת כיסנין, וכן מוכח מחמד-משה לדינא כמו שכתבנו וכן מוכח בדרך-החיים, ועל-פי הדברים האלה כתבתי דברי שבמשנה ברורה:

שאופין אותו כגומא ומתקבץ העיסה יחדיו נעשה כמו פת [רא"ש]: (צ) ואפילו קבע וכו'. המגן-אברהם (עמ) מצדד בדקבע מברך עליו 'המוציא' [וכן הוא דעת הב"ח לדעת הטור]; וכתב באליה רבה דמחמת זה אין לאכול אלא תוך הסעודה, ובמגן-גבורים מכריע לדינא כהשולחן-ערוך, עיין שם: טז (צא) והוא לחם. כלומר, (עט) בצק, דלחם שאפאו בשפוד (פ) לחם גמור הוא: (צב) מברך עליו 'בורא מיני מזונות'. היינו (פא) אפילו בדקבע עליהו. ועיין בטור, דאם עשאה ערוכה ונאה כעין גלוסקא מברך עליה 'המוציא', והשולחן-ערוך השמיט, ועיין במגן-אברהם ואליה רבה וביאור הגר"א מה שכתבו בזה; ועל-כל-פנים לאכול מזה כדי שביעה בוודאי יש ליהור שלא לאכול כי אם בתוך הסעודה: יז (צג) הנאפה בתנור. והוא הדין הנאפה באילפס בלא משקה: (צד) מברך עליו 'המוציא'. היינו אפילו בדלא קבע עליהו. ולא דמי לפת הבאה בכיסנין (דפירושו פת הממולא בפירות וכתבלין, המבואר בסעיף ז) דלא מברך עליהו 'המוציא' בדלא קבע סעודה עליהו, דשאני התם דאין עשוין אלא לקינוח סעודה ולמתיקה, מה שאין כן פשטיד"א¹ שממולא בבשר דרך לאכלם לרעבון וכדי לשבוע, והוי כמו שאר פת ובשר כשאוכל כאחד. ונראה פשוט, דאם עשוין ריקין קטנים ומעורב בהם פתיתין של בשר, וניכר שאין עשוים כי אם לקינוח אחר הסעודה, דינו ממש כפת שמעורב בפירות ובשאר מיני מתיקה דאינו מברך עליהו ברכת-המזון בדלא קבע עליהו. ודע דפת שנאפה במי-

ביצים, דהיינו מה שקורין קיכלי"ך², (פג) מסתפק במגן-אברהם אם הוא בכלל פת כיסנין, ודרך-החיים והגר"ז החליטו (פג) שהוא בכלל פת כיסנין, וכן במגן-גבורים וכן המנהג [אחר-כך מצאתי שכן כתב גם-כן בהנהגת הגר"א]. ומכל מקום כתב במגן-גבורים, דירא שמים לא יאכל כי אם כשכל הלישה הוא על מי-ביצים ולא נתערב בו מים כלל. ונראה דאם הוא (פד) דק

שער הציון

(עמ) עיין בנהר-שלום ובבגריי-ישע שדחו ראיותיו: (עט) מגן-אברהם: (פ) ואפילו בדלא קבע עליהו: (פא) דהא זהו ביאור על טריתא הנאמר בנמרא, ושם דעת המחבר דפטור אפילו בדקבע עליהו: (פג) עיין באבן-העזר ובדגול מרובה וכן בחמד-משה שכולם דחו ראיית המגן-אברהם מהתוספות, ועיין בבגריי ישע שגם הוא דחה ראיית המגן-אברהם והביא מהר"ן [בביצה פ"ב] מפורש דכוונת התוספות שהיה רק מלמעלה טוח על פניו במי-ביצים, אבל עיקר לישתו אימא דהיה ממים, עיין שם: (פג) ולפי זה אפילו היה רק הרוב מי-ביצים גם-כן מהני, כמו פת שנילוש על רוב דבש ומיעוט מים, וכנ"ל בסעיף ז במשנה ברורה בשם האחרונים: (פד) וכההיא דסעיף ז לענין כעבים יבשים, עיין שם:

תרגום: 1 מרקחת של מיני פירות או בשר הנאפית בין דפי עיסה. 2 עוגיות.